

Benvolguts compatriotes,

Quina sort tenim - malgrat les nostres seculars desgràcies com a poble conquerit i encara colonitzat - de poder comptar amb tants relats dels nostres avantpassats, com la crònica d'en Bernat Desclot del segle XIII. Fins i tot podem resseguir la formació dels primers comtats, és a dir de Catalunya mateixa. Segons dos historiadors especialistes en el tema, J. Bolós i V. Hurtado, tenim al Rosselló, Conflent, Vallsespí i Fenollet més de 600 documents d'abans de l'any 991, més que a qualsevol regió de l'Imperi carolingi que s'estenia fins a l'Elba i al Danubi. Som la memòria d'Europa, també a l'edat mitjana.

Actualment els intel·lectuals compromesos proclamen la necessitat del deure de memòria històrica. Així és que la Maternitat d'Elna ha esdevingut en pocs anys el lloc de memòria més concorregut de la Catalunya del Nord fins al punt que unes 80 nenes del Principat es diuen Elna.

Animar la nostra gent a recordar els traumes del 1939, silenciats durant 70 anys, és més fàcil, més lícit, més exitós, que no pas fer conèixer el traumes més antics, voluntàriament manipulats o ocultats durant segles, com més generalment tota la nostra història. Pel fet de no tenir un estat català, de no tenir govern propi, no podem elaborar nosaltres mateixos, en tota independència d'esperit, els nostres manuals escolars. Desconeixem la nostra història i no podem treure'n les lliçons.

En el cas de la massacre de la població d'Elna - 25 de maig del 1285 - per les tropes franceses comandades pel rei Philippe le Hardi, Felip l'Ardit, hi ha sense dubte una raó suplementària d'ocultació: admetre la responsabilitat i culpa d'un dirigent català traïdor i analitzar-ne les raons i no tergiversar el context, com ja mig segle més tard va fer un altre cronista, en Ramon Muntaner...

Ignorar les fallades és condemnar-se a repetir-les.

Elna no hauria estat assetjada ni massacrada si en Jaume II, rei de Mallorca, comte del Rosselló i de Cerdanya, senyor de Montpeller indegudament mitificat com a «lo bon rei Jaume», no hagués traït la pròpia paraula, si hagués respectat el conveni que havia signat sis anys abans amb el seu germà, el rei Pere de Catalunya-Aragó. S'havia compromès a ajudar-lo contra els enemics i a mantenir al Rosselló els Usatges de Barcelona i les Constitucions de Catalunya. Elna no hauria estat enderrocada, les dones violades, els nens gitats contra les parets, les esglésies cremades... si no hagués estat tan ingenu com per caure en les

trampes sornegueres del monarca francès, que tenia el vistiplau i l'ajuda del papa per apoderar-se de Catalunya. En Jaume sabia dos anys abans de la massacre, el juliol 1283, que s'apuntava la invasió de Catalunya legitimada per la croada papal. A la primavera del 1285, el rei francès anava concentrant un exèrcit de tan gran poder com «de cent anys ençà la corona de França no havia ajustat» amb francesos, tolosans, bretons, flamencs, alemanys, anglesos «e quais de totes les llengües de cristians». L'endemà de Pasqua el rei Pere vingué a Perpinyà per parlar amb el seu germà i evitar la invasió, però en Jaume, fatigat, es tancà dos dies dins la seva cambra i preferí fugir d'amagat per les clavagueres del Palau Reial de Perpinyà, abandonant dona i fills, i refugiar-se a la Roca.

La població ella, oposà una heroica resistència. Primer Salses, frontera entre Catalunya i França, després el Voló i la Vila d'Elna. La croada acabà uns mesos més tard amb la victòria del Rei Pere anomenat el Gran, la derrota de les tropes franceses al coll de Panissars a l'Albera i la mort de Felip l'Atreuit.

En Jaume II lliurà el país a l'enemic, perquè confià més en el suposat aliat foraster, que no pas al propi germà. Confià més en una potència estrangera que no en les pròpies forces, en el poble català. Ai las, per desgràcia per a nosaltres del bressol de Catalunya, al nord, la història es va repetir cada vegada que el Rosselló fou donat en penyora, fou sacrificat, a canvi d'una pretesa ajuda dels francesos que se n'aprofitaren per conquerir el territori. Tanmateix vam continuar a resistir heroicament als invasors al llarg dels segles XV, XVI, XVII fins a l'annexió el 1659.

I avui, si sem encara aquí al cap de 350 anys, és perquè ens hem mantingut fidels a Catalunya.

Desitgem doncs que aquesta commemoració ens permeti retrobar la memòria i reforçar la consciència nacional. Que ens animi a desemascar líders que mantenen Catalunya sotmesa, i que puguem tornar-nos amos del nostre destí. Agraïm a l'IPECC, Institut de Projecció Exterior de la Cultura Catalana, la seva participació i al senyor Garriga Trullols la seva activa col·laboració. L'IPECC commemora any rere any fets transcendents com la victòria catalana al coll de Panissars i la memòria d'en Macià a Prats de Molló, i contribueix ara a fer conèixer la il·lustrada ciutat d'Elna, l'antiga Illiberis ibèrica, ciutat-màrtir al segle XIII i ciutat-bressol al segle XX. Com va dir l'historiador Josep Termes "la nació és el resultat del passat i de la història, però és també voluntat de futur": Catalunya, estat independent.

